

دارالفنون

حقوق اقتصادیات

حقوق اقتصادیات

ایکی آبدہ بر نشر اولنور

مندرجات

قسم حقوق :

اسو مجرہ قانون مدنیسنہ نظراً ھبہ	حاجی عادل
ای وفتا بودجه اصولاری	وصفی راشد
فرانسهده احوال مدنیہ معاملات و سجلاتی	صدیق سامی
فرانسهده شورای دولت	وصفی راشد
اسو مجرہ قانون مدنیسی شرحی	وصفی راشد
میراثک قضاء تقسیمی	مصطفی رشید
المالیاده وصایت ایشلری ووصایت محکمہلری	صبری

قسم اقتصادی :

استقراض و دیون عمومیہ	عینی زاده حسن تحسین
---------------------------------	---------------------

استانبول — یکی مطبعہ

۱۳۴۴ — ۱۳۴۱

ای وفا بودجه اصولاری

مجلس اعیان مالیه انجمنی ، ۱۹۲۵ بودجه سنک مذا کرده سنه ۳۰ مارتده باشلانہ بیلہ -
جکئی بیلدیریور . مذا کراتک نه زمان بیتہ جکئی ایسه کیمسه بیلہ مز .
مجلس مبعوثانده بودجه سنک مذا کرده سنه ۴ تشرین ثانی ۱۹۲۴ ده باشلانمشدی .
مجلس مبعوثان ایله اعیانک پاسقالیه لرده یعنی ۱۲ نيسانده ائتلاف ایلیه بیلہ جککری فرض
ایدلسه - که بوحقیقته یک از توافق ایلیه جک برفرضیه در - پارلمانہ بودجه سنک مذا کرده سی
ایچون بش ییحق آی اقتضا ایتس اولیور .

بلاشک وشبه بو برآز فضلہ در . بوطائت ، ایچنده بولندیغمز وضعیت مشکله سنک
بویوک سبیلرندن بری اولان مالی انتظامسنزلغ افاده و اظهاریدر .
فرانسه ده دائما فنا مالی اصولار جاری اولمشد . استبداد زمانلرندن بحث ایتیمورم .
او زمانلرده بودجه یوقدی . بودجه طاسلاغی وار ایدی و اداره مالیه ملوث ایدی .
پارلمانتهر حکومتلر بودجه نی مذا کرده مساعدا قیلمغله اوکا علنیت ویردیلر . شبهه سنز
غیرکافی برعلنیت ویردیلر فقط نه ده اولسه ینه برعلنیتدر . مع التأسف بودجه اصولاری
دائما فنا ایدی . زمان ایله ده ایلمشورلر . سویلنه بیلہ جک یکانه شی ، دهافنا اولاملریدر .

* *

فرانسز اداره مالیه سنک اسکی فارقہ سی ، مسئولیت مالیه سنک کیمسه سنک عهده سنده
اولماسیدر . بویکون بودجه ایله بیکلرجه کشتی مشغول اولیور . بونلرک هیچ بری
نهایت الامر قبول ایدیان سیاستدن مسئول طوتیلہ مزلر . بو حال آنارشئی نظام وانتظامیدر .
بویله براغتاشادن ای برشیٹک میدانہ چیقایلمسی خارق العاده برشی اولور .
فرانسه ده اوزون زماندنبری تاسس ایلیان وبلاشک وشبهه تعدیل واصلاحی ممکن
اولیان تعامله موافق طرزده جریان ایلیان بودجه اصولنی آدیم آدیم تعقیب ایدلم .

* *

بودجه ، حکومتک پروگرامنی رقمه افاده ایدن الکایی برامر سیاسیدر . موقع اقتدارده کی

فرقه نك تصوراتی صرفیات بودجه سی تحقق ایتدیرر . حکومت یابه جنی شو و یا شو
عسکری ، اجتماعی الخ اصلاحاتك قبول ایدلسی حقنده کی ارزوستی قره دی طلبی ایله
افاده ایدر .

دیگر طرفدن واردات بودجه سی ، حکومتك ملهم اولدینی عدالت مفکوره سنك
تطبیقی طرزیه ، مکلفیت مالیہ فی فردلر آره سنده تقسیم ایدر .

حکومت اکثریتك رئیسیدر . ایدمی پروغرامی قلمه آلق اوکا دوشر . حکومتك
پروغرامنه غلبه چالیدیرمقده اکثریتہ عائدر . بناءً علیہ بودجه نك مسئولیتی یالکز و یالکز
حکومتہ عائد اولمیدر .

حکومتده ایسه مالیہ ناظری طبیعتیله قاینه نك مشاور مالیسیدر . فعلیاتده ، هرناظرک
فضله وظائف تحمل ایلمسی طولانیسیله ، اداره مالیہ دن مالیہ ناظری باش وکیل ایله
مشترکاً مسئول اولمیدر .

سیاست عمومیہ ، باش وکیل طرفدن تعیین وقاینه طرفدن تصویب ایدلدکن صوکر
مالیه ناظری باش وکیل ایله صیقی بر مشارکت حالنده واونك دائمی معاوتی ایله مصارف
بودجه سنی ، موازنه فی الدہ ایدہ جك طرزده تنظیم ایلیدر . رفقاسنك صرفیات تکلیفاتی
قوییه و او صرفیانه کندی صرفیاتی علاوه ایله اکتفا ایتامیدر . تصرف ایدہ بیلیمك
ایچون رفقاسی اوزرنده شدتلی بر مراقبه ایفا ایتلیدر . زیرا وظیفه اساسیه سی بودجه نك
توازنی تأمین ایلیمکدر . مالیہ ناظری رفقاسنه قارشو « جانوار » کیلملیدر . اختلاف
حالنده باش وکیل ونهایت الامر قاینه تألیف بین ایتلیدر .

مالیه ناظرینك بو فعالیتنی اینی اظهار ایتک ایچون مجلس طرفدن قره دی ، مالیہ
ناظرینه تفویض ایدلملیدر . یوقسه هرناظره ابروجه دکل .
بوانکلیر اصولیدر : انکلتره حزینه سی - حقیقته شانسولیه دوله شیکیه - بودجه نك

حقیقی مستحضریدر .

مالیه انجمنی طرفندن ، ایشنه اشتراك ایدلسنه معروض قالماز .
عوام قماره سی صرفیات بودجه سنی بر نقطه سنی بیله دیکشیدیرمکسزین و اک اوفق
برتنقیصه بیله معروض قیلیمسزین قبول ایدر . لوردلر قماره سنك ایسه ۱۹۱۱ دن بری
هیچ برصلاحیت مالیہ سی یوقدر .

دېمك كه بودجه نك توازنك بوتون مسئوليتى حزينه به (تره زورورى) يوكلتلمشدر .
 بوقاعده اساسيه بوتون بنانك تمل طاشيدر . انكلىزلر بوقاعده يى اى براداره ماليه نك
 شرائط اساسيه سندن برى اوله رق قبول ايديورلر .
 فرانسه ده ايسه بودجه ماليه ناظرينك اثرى دكلدر . ماليه ناظرينك ، رفقاسى
 اوزرنده هيچ برتفوقى يوقدر . حتى برناظر ك ، ماليه ناظرينك تكليفاتنه قارشو طورديغى ده
 يك از زمان اول واقع اولمشدر .

بو برنجى برتقصاندر . يك وخيمدر .
 فقط دها زياده شايان تنقيد اولان جهتى عرض ايده يم .

.*.*

بودجه لايحه سى مجلسه عرض ايديلير ايدلر ماليه انجمنه كوندريلير . ماليه انجمنى
 بودجه يى ، مجلسه عرض ايتدن اول تدقيق ايدر . حقيقتمه ماليه انجمنى مجلسه يكي
 برلايحه تقديم ايلر ومذاكره ايديلن لايحه حكومتك لايحه سى دكلدر . ماليه انجمنك
 لايحه سيدر .

مجلسه هرمبعوثك قفاسندن كچن هرفانته زى يى تكليف ايلكه حقى واردر . اك
 بويوك فائده زيلرى طوردير مق ايچون يايلىمش نظامنامه لر يك از مؤثردر .
 برچوق دكيشديرلدكن صوكرامجلسدن چيقان بودجه اعيانه كيدر واوراده هر
 ايكي عمليه تكرر ايلر : ماليه انجمنى بودجه يى آلت اوست ايدر ؛ جلسه ده مذاكره
 وتحويل ايديلير . بودجه هر ايكي مجلسك اويوشمه سى ايله تمام اولور . بو ضرورت
 قوميسيوندره ، مجالس اعضالرينه دها برچوق تعديلات ياتمق فرصتى ويرر .

بوتس ، التى آيلق بوزغونجىلق عملياتندن صوكرامجلسدن نهايت بر بودجه
 چيقار . نه حالده چيقاجنى وحكومتك لايحه سيله بر مشابهنى اولوب اوله ميه جنى تصور
 ايديله ييلور . هر كس يابه جنى ايشك ، بالاخره او ايشى تدقيق ايله جك اولان ولايت
 طرفندن بيقياه جنى بيلديكندن ايشه نصل براه تمام كوستره جكى كسديريله ييلور . هر كس
 خطالرينك باشقه بر مقام طرفندن تصحيح ايديله جكنى حسابلار .

هر حالده بوتون بو اصوللردن صوكرامجلسه نك مؤلفى ، مؤثرى كيمدر دينه بيلير ؟
 قبول ايديلن مالى پلانك مسئوليتى هانكى مقامه تحمیل ايديله بيلير ؟ .

فرانسز بودجه سی باباسی مجهول برچو جقدر .

..*

بو مالی بوزو قلقده بالخاصه فنا ایکی ماکنه واردر : بونا آلتلر هرایکی مجلسک مالیه انجمنلری در . هرایکی سنکده فرانسز مالیه عمومیه سنک اساسلی مفسدی اولدیغنی اهمال ایلمکسزین اخبار ایتمک لازمدر . هرایکی سنیده بلا مرحمت اتهام ایلم . زیرا هر ایکی انجمنیده سوق ایدنلری حرکت کتیردن سبیلر اکثریا منافع ملیه عائد دکلدر : اکثریا شخصی احتراصاته عائددر .

حال حاضرده اعیان مالیه انجمننک کوستردیکی منظره مالی انارشی منظره سیدر . وغریب اولان شی ، احتراصات سیاسی نک محافظه کارلری ، بو بوزوجی وضعیتی تشجیعه سوق ایلمسیدر . احضاری برتدقیقه مأمور بر قومیسوننک (اعیان مالیه انجمنی) بر حکومت قومیته سنه تحول ایله مجلس مبعوثاندن چیقمش بر بودجه نی قیریمسی ، کیریمسی ، قارمه قاریشیق ایتیمی ؛ حکومتی و مجلسی آزارلامسی ؛ وده هر هانکی بر مجلسک انجمننک ، اولیتله مجلس اعیان قومیسوننک ملت نامه اداره کلامه حق وار ایش کی فرانسز ملتی واراده ملیه نامه سوز سویلمسی قیقلی شایان تالم بر منظره سیرجی اولورز .

مجلس مبعوثان طرفندن قبول ایدیلن بودجه نک مکمل اولدیغنی اعدادن اجتناب ایلم . پک چوغی ، بودجه نک غیرمسئول برغروپک ، یعنی مجلسک مالیه انجمننک اثری اولسندن منبعث برچوق نقائصی بولندیغنی بیلیم .

فقط مجلس مبعوثانک مالیه قومیسونی طرفندن اوینامش انارشی رولی ، اعیان انجمننکده انارشی بی قاتمرلشدیرمسی معذور قیلماز .

اعیان انجمننک بو حرکتی ، مسامحه سی جائز اولیه جق بر تجاوزک افاده سیدر . بو حال امثال تشکیل ایتمه ملیدر عکسی تقدیر حکومتک و مجلس مبعوثانک اعیان طرفندن اقتاسی اولور . براعیان انجمنی طرفندن ، حکومتک و مجلس مبعوثانک اراده سنه رغماً و اتیقان نزدنده کی سفارتک تکرار تأسیس ایدلمسه وارمق ایچون طلب ایدلمش بر قره دی نی ، آنا بر سیاست مسئله سنه طلب ایدلمش بر قره دی نی تنقیص ایدلمسی قبول ایدله بیلیمی ؟ .

بو اصولک مناقشه سنک بیله قبولی تقدیرنده مجلس مبعوثانک مالی مسائلده حائر اولمش اولدیغنی رجحان نه اولمش اولور ؟ .

مجلس اعیان ، کندی مالیه انجمنی طرفندن تنقیص ایدلمش اولان قره دی بی ، قانون اساسی به ، مخالفی طولایسیله بلا مناقشه اسکی حاله اعاده ایتلیدر . مالیه انجمنی قانون اساسیدن آلدینی صلاحیتی تجاوز ایلش و مجلس اعیان قانون اساسی به ظاهر بر تعدی بی تکلیف ایشدر مجلس اعیان شهسز بونی اکلایه جقدر .

هرنه اولورسه اولسون بوتون بو شئلردن صوکره حکومتک مالی اثرندن اورته ده نه قالمشدر ؟ بوکی خطا آلود اصول متعامله بی کیم تصویب ایده بیلیر ؟

بودجه بر حکومتک پروغرامی میدر ؟ اوت ویا خیر ایله جواب ویریکز ! مالیه بی اداره ایلان حکومتیدر یوقسه اعیان مالیه انجمنی سوق و اداره ایلان بر قاج شخصیتیدر ؟

* *

اغتشاش بیو کدر . نتایجی ایسه وخیمدر .

بودجه انتظامسزلغنک اوزون زماندنبری موجود اولدیغنی تسلیم ایلرم .

۱۸۱۷ بودجه سی حقنده بوندن یوز سنه بی متجاوز بر زمان اول ۱۸۱۸ سنه سنده

تر . فیه وه (۱۸۱۷ جلسه اجتماعیه سی تاریخی صحیفه ۲۶۲) شو سطرلری یازیوردی :

« مجلس مبعوثان سنه نك نهایتده ، كله جك سنه نك مالیه سیله مشغول اولمق ایچون

اجتماع ایلر كله جك سنه کلیر . دائما دردنجی ویا بشنجی آینه باصار حالا بودجه نك

مذاکره سی بیتمز : بویله جه هر بودجه نك عینی زمانده هم مذاکره ایدلمک هم اعدام

اولمق کبی برخاصه سی اولدیغنی بحق ادعا ایدیله بیلیر .

بودجه مناسبتیه هر شئندن بحث ایده بیلیمک نه عریب بروضیتدر . ناظرلر ، اداره لرینک

هیئت عمومی سی و تفرعاتی حقنده کی هجوملرک ؛ اصلاحات فکرلرینک ؛ تربیه ، محاسبه

اصلاحاتی پلانلرینک اوزون نطقلرده قارمه قاریشیق بر طرزده بیغیلیمش اولسنی کورمکدن

نمون ومسعود اولمیدر لر !

وطن وانتظام محبتک وضعیت عمومی حقنده در میان ایده بیله جکی ملاحظاتی بودجه نك

مذاکره سنه تعلیق ایلک عادتندن ایکی وخیم نتیجه حاصل اولمقده در : برنجیسی ممکن

اولان هر اصلاحاتی عینی زمانده ایسته مکه هیچ بری الده ایدیله میور . ایکنجیسی اداره نك

هر قسمی حقنده ، دوشونجه لر بودجه مواددن تبعید صورتیه ، بر چوق اصلاحات

طلب ایلکه بودجه بی تدقیقه حصر ایدلمسی ایجاب ایدن بر زمانک ضیاعنه مؤدی اولسی

وبناء علیه ایلکک هیچ بر صورتله حصول بولماسیدر ... »

شیمدی ده قازمیر پهریه - داتما ۱۸۱۷ جاسه اجتماعیه سی زماننده - رهستوراسیون اداره سنک بودجه اصولی باقیکنز نصل تصویر ایدیوردی :

« بودجه لرك اسلوبی قدر یکنسق برشی یوقدر . اوراده ، مکلفینک ، المری حقنده ساخته برعلاقه یه ، صبرلرینک پارلاق برمدحیه سنه ، انقیادلرینک امتدادی حقنده توکنمز براعماده تصادف اولنور .

وقتیله کوریلهمامش مشکلاتی و ایجاب ایتدیردیکی یکی فداکارلقلری اظهار ایچون برآز اندیشه حس ایدیلیر ایسه ده مسعود برانتقال همان او اندیشه یی ازاله ایلر . درحال علی العجله سابق بودجه طرفندن قبول ایدیلن تخمینلری (قرودی) تجاوز ایتمش اولان صرفیات حقنده معذرتلر ومدافعه لر درمیانه کچیلیر وبوانتظامسزله قارشو قبول ایدیلن مقداری ماضی واستقبال ایچون آرتیرمق صورتیله تدابیر شدیده اتخاذ ایدیلیر .

افندیلر ! آلدانمورسم بودجه لرك ، ایچنه آقیتلیدی قالم بودر . »

قازمیر پهریه ایچون پك قیمتی بر دور اولان تموز سلطنتنده ده بودجه لر ، بوقالبك ایچنه آقیتلیدی .

اوچنجی جمهوریت زماننده ایشلر چوق دكیشمشرمی در ؟ .

*
*
*

هله او مشوم مالیه انجمنلری ؟ لهئون سهی (مالیه ۱۸۹۶ صحیفه ۲۴ و ۲۵) مالیه انجمنلرینک هیچده خوشه کیمیه جك بر تصویرینی چیزمشدر . ۴۰ سنه اسکی اولان بورسم (۱۸۸۵ تاریخنه طوغری چیزمشدر) بوکون چیزلمش ظن اولنور .

« مالیه انجمنی اداره نك یرینه کچمك ایسته یور . وبودجه یی قونترول ایتمك ایچون احضار ایدلمش اوله رق تسلیم ایده جککه بالذات کندیسسی بودجه یی حاضر لایور . »

لهئون سهی ۱۸۹۶ تاریخنده دییوردی که :

« مالیه انجمنی ناظرک احضار ایلدیکی شیشلره اهمیت بیله ویرمیور وسانکه ناظرمش کبی ، سانکه انجمنی تشکیل ایدن مضبطه محررلری اجتماع مدتیجه نظاره عائد اولان کرسی یه وکالة اوطورملری لازم ایتمش کبی بودجه یی احضاره مأمور اولدیغنی ظن ایلور . »

لهئون سهی طرفندن درمیان ایدیلن چاره بوجه آتیدر :

« هر سنه یواش یواش ایلروله ین ، وقدمله ترقی یی اتخابله ترقی ایله مقایسه ایلرکن قوللانیلن بر تعبیری استعمال ایده رک دییه یم که حیوانه ینمك صره لرینی بکله ین دکر سز

نظارت نامزدلريني عدمه صوقايدرد . كوچك آياقلى و بويوك اوضاعلى ناظرلر مضبوطه مكافاتي ويا ذكر جميللري ايسته-يه ماميدرد . »

..

بوتون بوئيثلر بك حقيقتدر و بك اسكي در . اك شايان تاسف اولان جهت ده بودر بوتعامللرك دكيشه جكي قطعيا كسدير يله ميور . كيسه تعديل ايلكي دوشونميور . اشتها لر ، احتراصلر ، كينلر اكسيلمدي . بالعكس . . . ماله انجمنلري پولتيقه جي انترتيقه لر ينك ، ولي عهدلرك اوزلاشمه يوواسي اوله رق قالدی .

بو آنا رشي جه اصوللري رد ايلكله انكليزلر بك اصابت ايلشردر . بر قاج سته اول حسن نيت صاحبي و فقط فرانسز مؤسسه لريني اي بيلميان ذوات عوام قارده سنده فرانسز اصولي بر ماله انجمنی احداث ايدلمسني تكليف ايلدكلري زمان محافظه كار و ليبرال بوتون ليدرلر تكلفي شتله رد ايلديلر .

« انجمن تدقيقاتی ، صرفيات عموميه دائر قوه اجرائيه نك مسؤليت محقه سني تنقيص ايلر و حكومت ايله عوام قارده سي آرده سنده وجودي لازم قونستيتوسيونهل مناسباتي خللدار ايلر » ديديلر .

۲۸ تموز ۱۹۲۱ ده عوام قارده سي « تخمين انجمنی » ني احداث ايلديكي زمان فرانسز اصولني رد ايلدي اشبو انجمنك صلاحيتلريني تحديد قيلدي ؛ انجمنه مجلسه ، حكومتك لايحه سيله اورته يه آتيلمش سياسته غير قابل تأليف تكليفاتده بولونمسي خصوصي صراحة منع ايلدي . سياست ماله دن حكومت مسؤل قالميدرد . حكومت ده اشبو مسؤليتني حريص و مفسد پولتيقه جيلر ايله تقسيمه صلاحيتدار دكلدر .

انكليز اداره ماله سنك اي اولمسك سري بودر .

علاج بزم استعمال قدرتمزك خارجنده در . حالبوكه استعمالنده احتياجز وار .

غاستوره روض

بارس حقوق فاكولته-ي ماله مدرسي

